

Година 2013. биће у Русији година борбе за економску и политичку стабилизацију, борбу против корупције, за јачање мира, међународне позиције и одбране, демократије и људских слобода, али такође борба за повећање наталитета. Борба за бебе биће у ствари борба за све то заједно, за све што је добро, вредно и што води просперитету, кажу руски социолози којима се све више и све активније придружују и политичари.

Ко је пажљивије анализирао годишњи извештај руског председника Владимира Путина у парламенту, лако је могао уочити чињеницу на коју указују и експерти у Москви: руски председник је главни акценат ставио на пораст наталитета, који је на директан начин повезао са опстанком земље и нације. Не, дакле, ни привреда, ни демократија, ни запосленост, па ни одбрана (што је, наравно, нашло одговарајуће место у излагању) ни други проблеми са којима је земља суочена, него демографија и наталитет.

То свакако није била погрешна процена или омашка у извештају који је, по званичним изворима у Кремљу, највећим делом лично писао сам Путин. Пре би се рекло да је то био позив за опстанак нације и државе. Реч је о реалном сагледавању ситуације у тој области коју многи описују као алармантну, па и катастрофалну. Уколико не победимо белу кугу, кажу социолози, изумрећемо као народ и држава. Те опасности постали су свесни и званичници. Отуда и акценат руског председника у годишњем извештају на демографском проблему.

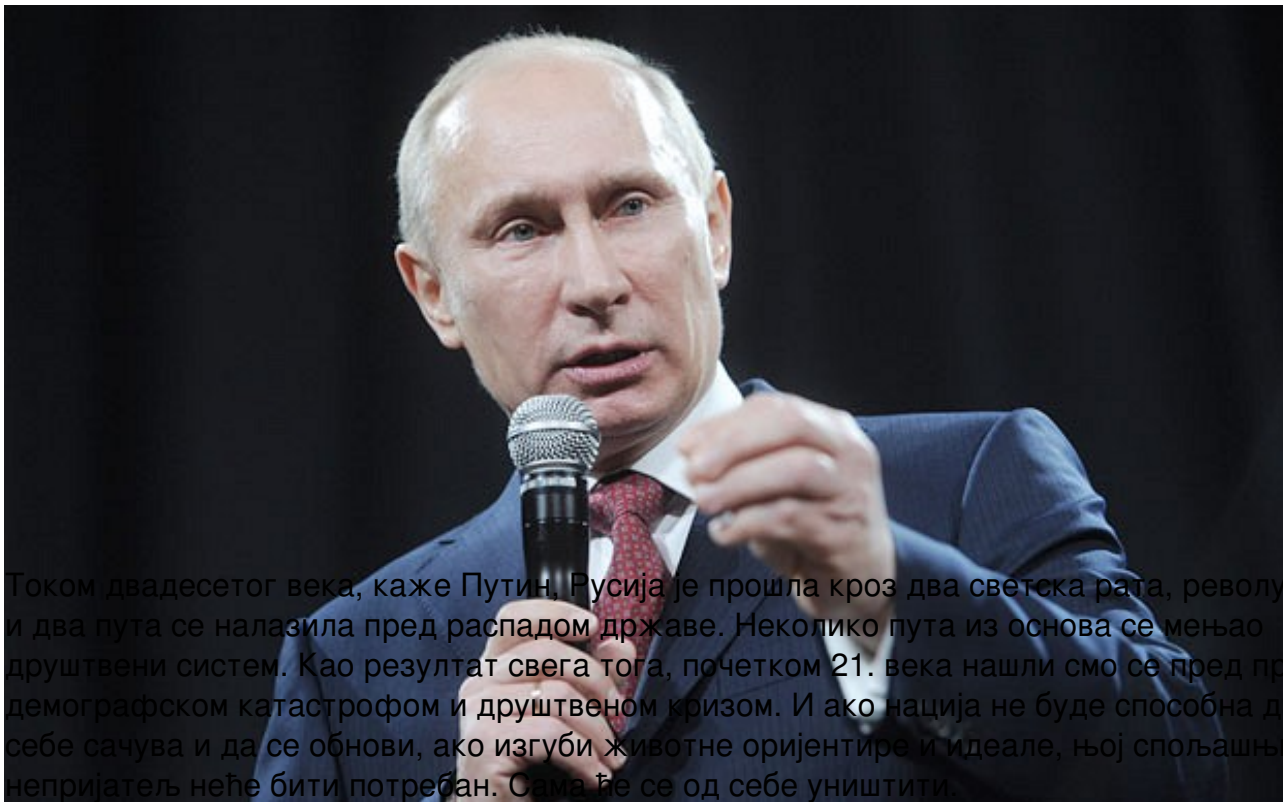
Само 142,8 милиона становника (по попису с краја 2010. године) на преко 17 милиона квадратних километара- то је просто неподношљива бројка која задаје велике главобоље званичницима у Москви. Ми немамо људског ресурса да обезбедимо, а још

Пише: Ђорђе Милошевић
недеља, 30 децембар 2012 21:59

мање да бранимо 58.322 хиљада километара наших граница, кажу експерти. У појединим деловима у централном Сибиру, на крајњем северу и Далеком истоку огромна подручја су потпуно ненастањена. Када би се тенденција с краја прошлог и првих година овог века наставила, Русија би, кажу експерти, године 2025. имала 133 милиона а 2050. само 117 милиона становника. Руси као нација у тој земљи могли би постати национална мањина. То би већ био почетак краја и државе и нације, оцењују експерти. На срећу, такве прогнозе се, према најновијим наговештајима, неће остварити.

Руси су (засад) надмоћно најмногобројнији народ у Федерацији, али је у последње време њихов број почео алармантно да опада. Ако се за 21 годину (1989. до 2012) укупно становништво Руске Федерације смањило за нешто више од 4 милиона, грађана руске националности сада је мање 8,8 милиона. Значи, неки народи су у значајном плусу. Од 142,8 милиона становника Русије, само 111 милиона изјаснило су се на попису 2010. године као Руси. Остали (31,8 милиона) су или грађани друге националности или нису желели да се о њој изјасне. Године 1989. у Федерацији је било 119,87 милиона Руса.

Такав губитак није претрпела ниједна европска нити било која друга нација у свету. То је укупно становништво једне мање, али не и најмање европске државе.

Током двадесетог века, каже Путин, Русија је прошла кроз два светска рата, револуције, и два пута се налазила пред распадом државе. Неколико пута из основа се мењао друштвени систем. Као резултат свега тога, почетком 21. века нашли смо се пред правом демографском катастрофом и друштвеном кризом. И ако нација не буде способна да себе сачува и да се обнови, ако изгуби животне оријентире и идеале, њој спољашњи непријатељ неће бити потребан. Сама ће се од себе уништити.

Да би Русија била суверена и снажна, треба да нас буде више и ми треба да будемо бољи- морално, у одговорности, на раду, у стваралаштву. Данас још имамо веома позитиван људски потенцијал у популацији од 20 до 40 година. Али, ако се ништа не предузме и ако се садашња демографска тенденција настави, већ за двадесетак година број грађана таквог узраста могао би да се смањи за више од један и по пут. Управо сада за те људе можемо створити перспективу да раде, да се баве бизнисом, да стварају стабилну породицу, васпитавају много деце, да буду срећни у сопственој земљи. Или ће већ за неколико деценија Русија да постане сиромашна, безнадежно остарела земља неспособна не само да очува своју самосталност него и територију у садашњим границама.

Упозорење у овако оштрој форми до сада се није чуло од званичника у Москви, а поготово не од првог човека велике државе.

Путин је рекао да све ипак није тако црно и да се светло појавило на крају тунела. Демографски програм, донет пре неколико година, почео је да даје резултате. Број становника не само да је стабилизован него је и почео да расте. Од јануара до септембра 2012. године становништво се повећало за 200.000 људи. Први пут у новијој историји, током протеклих пет месеци забележен је природни прираштај становништва: број рођених је надмашио број умрлих.

Према мишљењу Путина, било би добро и пожељно да нормална руска породица има троје деце. Али, за то се морају створити услови. Мора се отклонити страх код жена да ће им рађање другог или трећег детета зауставити каријеру. Финансијско стимулисање рађања другог детета наставиће се до 2016. године, а размишља се да се новчано награде мајке које имају и треће дете.

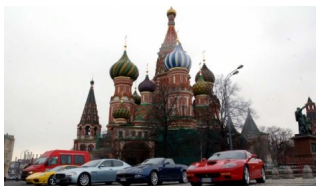
Руски председник, разуме се, није желео да се стави у положај некаквог налогодавца и демографског планера. "Ја нећу да наговарам жене да рађају и друго или треће дете. Наше жене саме знају када и шта треба да раде. Али, ми смо обавезни да информишемо

грађане о читавом комплексу овог питања."

Све ово је демографско-политичко-социјална компонента проблема који се нашао у центру пажње председничког годишњег извештаја. А како стоје ствари „на терену”, како би се то рекло простијим језиком. Какви су изгледи и перспективе да се демографска слика Русије промени набоље? И што је за поједине аналитичаре и социологе веома важно, какав је национални састав становништва у држави и какав ће бити за деценију-две ако се садашњи тренд настави? За неке аналитичаре, то је чак централно питање иако свако избегава да га прогласе националистом - руским или неким другим.

Према подацима Института демографије, заснованим на резултатима пописа крајем 2010. године, ни неки други народи у Руској Федерацији не могу да се похвале демографским порастом. За последње две деценије, број Белоруса који стално живе у Русији смањено се за више од два пута. Смањен је и број Мордва, Чуваса, Удмурта, Маријаца, Немаца, Јевреја, па чак и Татара који су иначе друга по бројности нација (5,3 милиона). Главни узрок је слаб наталитет.

Неке друге националне групе бележе значајан пораст. То су житељи неки малих, али, како кажу социолози, поносних република. Чечени су за две деценије постали скоро двостуко бројнији, а исти је случај и са неким другим кавкасским народима.

Рекордери су народи који се тешко могу крстити као „руски”. Број Турака који живе у Русији порастао је чак 11 пута, Таџика је сада 5,2 пута више, Узбека два пута, Киргиза 2,5 пута. Слично је са Јерменима и Азербејџанцима. Све је то резултат миграција после распада Совјетског Савеза. Из Азије и Закавказја они су бежали спасавајући се од оружаних сукоба и свакаквих других невоља. Тражили су и најчешће налазили послове којих се Руси нерадо прихватају. Уз све то, аутори анализа су уверени да се реалне цифре могу драстично разликовати од оних које је дао попис. На пример, у Москви је, сагласно пописима 2002. и 2010. године, број Руса порастао са 88,4 на 91,7 одсто. „Прошетајте московским улицама и добићете супротан утисак”, кажу аутори текста.

Мој лични утисак је истоветан са овом опаском, али не само мој. "Господе Боже", каже ми шапатам руски пријатељ с којим шетам по Москви, "има ли у овом граду и Руса осим Кавказаца и Азијата." Кажем му, такође шапатам, да такве изјаве могу да звуче као расистичке, националистичке, а он ми одговара: а мене, човека са словенском спољашношћу (то је у Русији уобичајен израз) у неким локалима у „неруским срединама” неће да услуже. Додуше, то су екстремни, помирљиво каже колега и додаје да и међу нерусима има добрих пријатеља.

Читао сам по московским новинама да су Руси национална мањина у Москви, али сматрам да ни то не одговара стварном стању.

Да уз то напоменем да у Русији живи чак 40 народа чија бројност превазилази 100.000 душа и још двостуко толико са мање од тог броја. Неки су патуљастни, као на пример народ Кето у централној Азији који броји свега пар хиљада душа. После Руса (111 милиона) и Татара (5,3 милиона) најбројнији су Украјинци (1,9) па Башкири (1,5) Чуваши и Чечени (1,4), Јермени (1,1) Аварци (0,9) Мордва (0,7) и тд.

Интересантан је податак о томе колико деце у просеку током живота рађају жене појединих националних групација. Највише деце рађа Ингушка (3,5) затим Циганка (3,4) (У Русији је за ову националну заједницу то уобичајен назив), па Чеченка и Тувинка (3,0), Аварка (2,9) Кумичка, Лезгинка и Таџичка (2,7) и тд. Рускиња током свог живота роди у просеку 1,7 деце а на дну лествице је Јеврејка са 1,4 дететом.

Шта се то десило са Русима као нацијом, питају социолози? Да ли су се некуд одселили, изумрли?

Фактора је много, каже директор Института демографије Анатолиј Вишњевски,

Пише: Ђорђе Милошевић
недеља, 30 децембар 2012 21:59

укључујући мали наталитет и високу смртност. Код других народа у Русији веома је значајан фактор самоидентификација. Код Руса је то нешто другачије. Он наводи писмо једног грађанина пре измене закона о личним картама: „Отац ми је Татарин, мајка Башкирка, али сматрам да сам Рус јер говорим руски и васпитаван сам у складу са руском културом. У личну карту не могу да упишем да сам Рус. Па шта сам”? Сада, када је закон измењен дотични грађанин може да се упише као Рус. И добија се резултат - један Татарин мање а један Рус више. Таквих комбинација у овом или супротном смеру, има напретек.

Није сасвим јасна ствар ни са Козацима, да ли су Руси или нису. Некада је међу Козацима било и Руса и Украјинаца и Мордва и Татара и Казаха. Узмите кубанске Козаке. Они су потомци запорошких Козака пресељених за време Јекатерине Друге после разгона Запорошке Сече. За време пописа 1926. међу њима су преовладавали Украјинци, а 1939. њих су записивали као Русе.

„Замешатељства” има и на другим странама: са Украјинцима, Татарима и другим. У Украјини, када је после распада Совјетског Савеза постала самостална, нагло је повећан број Украјинаца јер су се многи Руси изјаснили као Украјинци. И насупрот у Русији: Украјинци не знају украјински језик нити традицију. Па какви су то Украјинци? Они себе сматрају Русима. Асимилација се дешавала током деценија, па и векова. Сељаци који су из Украјине током 19. века дошли у Сибир одавно су се „порусили”, али су се у личним картама записивали као Украјинци. Њихови потомци поново су постали Руси.

Када о овој тематици пишем или размишљам, у ушима ми одзвањају речи једног познаника, експерта за ову област: загреби Руса и у њему ћеш наћи бар мало татарске (украјинске, белоруске, јеврејске, кавкаске, казашке или друге) крви. И обратно. Овде су се народи вековима мешали, живели једни са другима или једни поред других.

Постоји један проблем о коме се у Русији јавно говори и пише. Према социолошким истраживањима, више од 22 одсто грађана Русије жели да емигрира и трајно се настани у некој другој земљи. Најпривлачније се западноевропске државе, затим Северна Америка, Аустралија и Нови Зеланд. Анкете коју су вршиле неке институције (Левада

Пише: Ђорђе Милошевић
недеља, 30 децембар 2012 21:59

центар, Ромир и друге) показују да су то грађани у најпродуктивнијем добу - од 18 до 39 година старости и са високим образовањем. Као разлог наводе се финансијска нестабилност и неизвесна будућност. У круговима руских богаташа, затим истакнутих личности естраде, културе, уметности, спорта и других области већ доста дуго постоји пракса да се жене порађају у Америци или западноевропским земљама и да им се деца тамо школују. Мало ко од њих враћа се у Русију. Руски богаташи покуповали су некретнине у многим државама света са перспективом да се тамо трајно настане.

Председник Путин осврнуо се и на тај проблем. Он сматра да је процес добијања руског држављанства за сународнике који су духовно и културно блиски Русији „закомпликован и бирократизован до безобразлука“, док је тај процес за неквалификовану радну снагу чак и оних који нелегално долазе у Русију- доста лак. Поручио је да се убрза поступак за одобравање држављанства сународницима, носиоцима руског језика и културе, директним потомцима оних који су рођени у руској империји и Совјетском Савезу. Истовремено, мора се поштрити казна за незакониту миграцију.

Москва је крајем 2012. године затворила један мали, али политички веома осетљив канал за одлазак руских грађана на запад. Парламент је, наиме, усвојио, а председник Путин потписао закон којим се Американцима забрањује усвајање руске сирочади. То је у много већој мери политички мотивисан одговор Вашингтону за санкције због наводног кршења људских права у Русији. Ако је веровати појединим медијима, у постсовјетком периоду у Америци је усвојено најмање 50.000 (неки извори тврде чак 100.000) деце из Русије, којима поједини нови родитељи нису пружили баш срећно детињство. Много где се живи боље него код нас, каже Путин. И шта, треба да шаљемо нашу децу у земље где се боље живи?

Није тајна да они, који (најблаже речено) не гледају благонаклоно на Русију, поред осталог играју на карту међунационалних, верских и других сукоба. Председник Путин поручује да су јединство, целовитост и суверенитет Русије- безусловни. Свако испољавање сепаратизма и национализма морају бити искључени из политичког живота. Директно или индиректно спољно мешање у наше унутрашње процесе је неприхватљиво. Људи који за своју активност добијају новац из иностранства и тиме служе туђим националним интересима, не могу бити политичари у Руској Федерацији.

Да сумирам. Путин је у свом годишњем извештају још једном указао на актуелне бољке руског друштва међу којима је демографска ситуација свакако једна од најзначајних. Она се не може решити преко ноћи (јер преко ноћи није ни настала), нити само доношењем закона, прописа, олакшицама, сугестијама. То су само узгредни, иако значајни подстицаји. О том проблему, кажу социолози, мора да се размишља на најширем плану, у свим срединама, а пре свега у породицама, међу младим људима. Држава значајно може да помогне стварањем услова и указивањем на тај проблем.

Мора нас бити више и морамо бити одговорнији на послу, у стваралаштву, рекао је Путин. Ако желимо да будемо јаки, да сачувамо независност и територијални интегритет земље.

Том констатацијом Путин је, рекао бих, индиректно позвао на опстанак нације и државе.